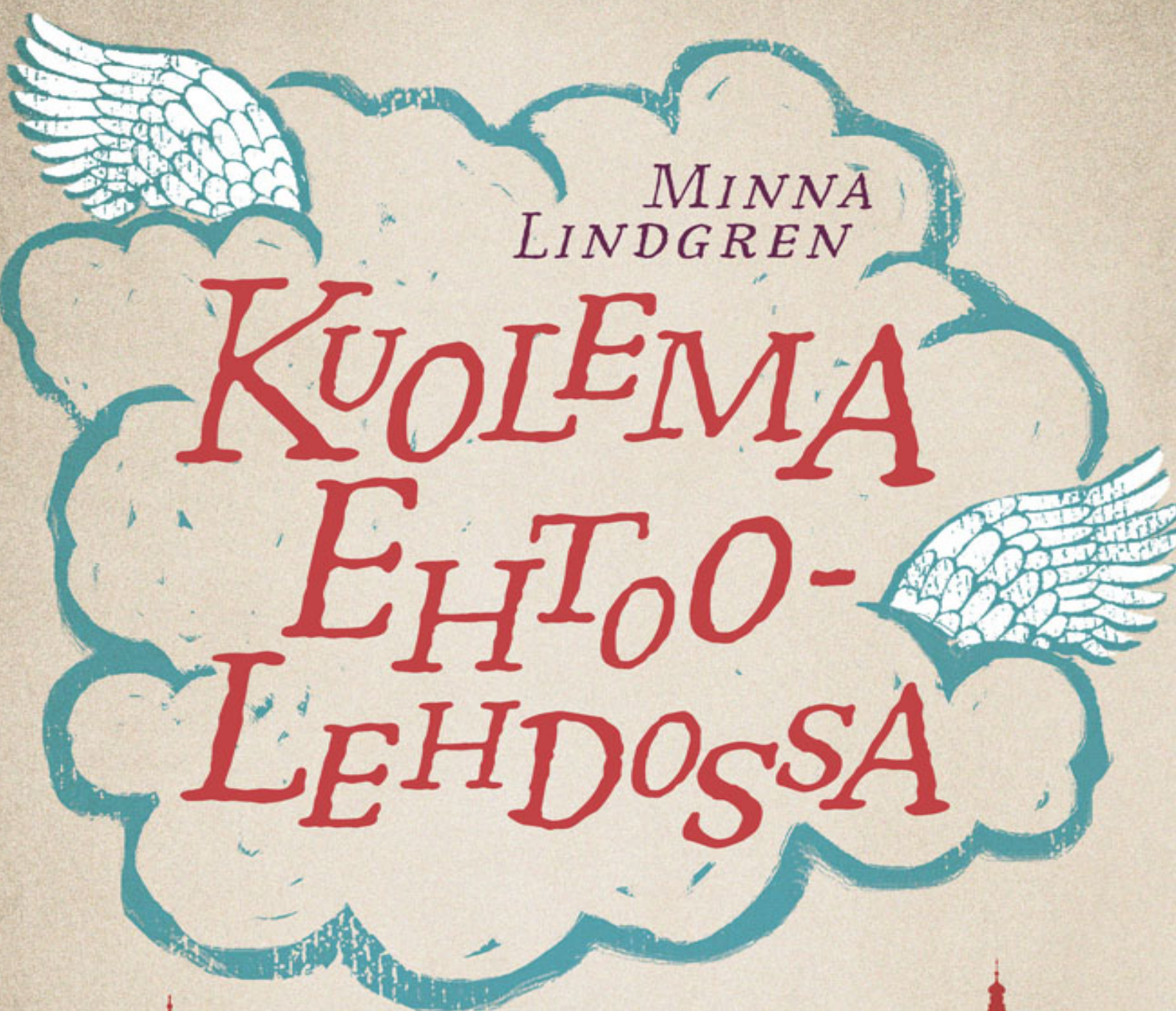




MINNA
LINDGREN

KUOLEMA
EHTOO-
LEHDOS



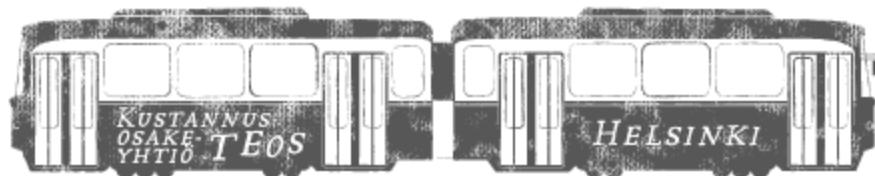
MINNA
LINDGREN

KUOLEMA
EHTO-
LEHDOS



MINNA
LINDGREN

KUOLEMA
EHTO-
LEHDÖSSÄ



Tämä on Kustannusosakeyhtiö Teoksen ensimmäistä kertaa vuonna 2013
painettuna laitoksena julkaiseman teoksen sähkökirjalaitos.

Teoksen sähköinen jakelu ja osittainenkin kopiointi muuhun kuin lain sallimaan
yksityiseen käyttöön ilman tekijänoikeudenhaltijan lupaa on korvaus- ja
rangaistusvastuun uhallä kielletty.

© Minna Lindgren, 2013

Kannen suunnittelu Jenni Saari

ISBN 978-951-851-583-1

I

JOKA AAMU SIIRI KETTUNEN heräsi ja huomasi, ettei ollut vielääkään kuollut. Sitten hän nousi ylös, peseytyi, pukeutui ja söi jotain aamiaiseksi. Se kävi hitaasti, mutta olihan hänellä aikaa. Hän luki sanomalehden huolellisesti ja kuunteli aamun radio-ohjelmat, sillä tavalla hän tunsu kuuluvansa tähän maailmaan. Noin kello yksitoista hän lähti usein raitiovaunuajelulle, mutta tänään hän ei jaksanut.

Palvelutalo Ehtoolehdon seurustelutilassa kirkkaat laitoslamput loivat samanlaisen tunnelman kuin hammaslääkärin vastaanotolla. Sohvilla nuokkui muutama vanhus odottamassa lounasta. Nurkassa suurlähettiläs, Anna-Liisa ja Irma pelasivat canastaa verkkapintaisen korttipöydän ääressä. Suurlähettiläs oli uppoutunut omiin kortteihinsa, Anna-Liisa kommentoi muiden tekemiä ratkaisuja ja Irma näytti pitkästyneeltä, kun peli eteni niin hitaasti. Sitten hän huomasi Siirin ja hänen silmänsä kirkastuivat.

”Kukkokiekuu!” Irma kiekaisi korkealla falsetilla ja heilutti kättään suuressa kaaressa kuin olisi junanlähettäjä. Irma Länneleimu oli ottanut nuorena laulutunteja ja päässyt laulamaan Cherubinon aarian pianon säestyksellä konservatorion matineassa Rautatienkadulla, ja kun silloin arvosteltiin oppilasesityksetkin, kriitikko oli lehdessä kehunut hänen ääntään notkeaksi ja läpätunkevaksi. Tämä

kiekuminen oli hänen ja Siirin yhteinen tapa tervehtiä toisiaan. Se toimi aina, kovassa hälyssä ja kaupungin vilskeessäkin.

”Arvaatkos mitä?” Irma aloitti ennen kuin Siiri oli ehtinyt istumaan korttipöydän ääreen. ”Lierihatturouva C-rapusta ei olekaan kuollut. Ja niin kuin me jo ehdimme häntä surra!”

Irma nauroi niin, että hänen pyöreä vartalonsa hytkyi ja ääni helähti taas korkealle. Hänellä oli aina leninki, mieluiten tummansininen, ja arkenakin korvissa briljantit, kaulassa helminauha ja vasemmassa kädessä kaksi kultaista rannerengasta. Kun hän puhui eloisasti elehtien, korut kilahtelivat hauskasti.

Viime viikolla oli Ehtoolehdon lippu vedetty puolitankoon, ja kun Liehahatturouvaa ei ollut näkynyt moneen päivään, he luulivat hänen kuolleen. Mutta eilen hän oli ilmestynyt turkoosissa hatussa pelaamaan bingoa niin kuin aina ennenkin. Hän oli vain käynyt ottamassa varaosan sydämeen ja melkein kuollut infarktiin.

”Se tietää ehkä jopa kymmenen vuotta lisää elinaikaa”, sanoi Irma. ”Ihmisparka.”

Siiriä nauratti, sillä Irma sai lääketieteellisen saavutuksen kuulostamaan pidennetyltä tuomiolta, mitä se tietysti olikin.

”Varsinaisesti kyse ei ole sydämen varaosasta”, Anna-Liisa ryhtyi asialliseen tyyliinsä korjaamaan virheitä ja väärinkäsityksiä. Se oli hänelle jonkinlainen pakkomielle.

Siiri ja Irma uskoivat sen johtuvan siitä, että Anna-Liisa oli entinen äidinkielen opettaja.

”Minä sain punaisen kolmosen!” keskeytti suurlähettiläs, mutta ei onnistunut pysäyttämään Anna-Liisaa.

”Pallolaajennus on kansanomainen ja paljon käytetty termi sille, että tukkeutunut suoni pidetään auki niin sanotun stentin eli verkkoputken avulla.”

Anna-Liisa oli pitkä nainen, jolla oli tumma, kantava ääni. Hän tiesi kaiken mahdollisen pallolaajennuksista, varaosien materiaaleista, paikallispuudutuksista ja tähystysleikkauksista, mutta muut eivät jaksaneet keskittyä hänen esitelmäänsä. Mutta opettajana Anna-Liisa oli tietysti tottunut siihen, että hänen puheitaan kuunneltiin huonosti.

”Silkkaa hulluutta asentaa varaosia 90-vuotiaille”, Siiri sanoi. Kaikki olivat samaa mieltä.

”Aiotteko, tytöt, elää satavuotiaiksi?” suurlähettiläs kysyi ja pani kortit pöydälle korjatakseen solmiotaan. Hän pukeutui aina hyvin korrektisti: kauluspaitaan, solmioon, ruskeaan tupakkatakkiin ja suoriin housuihin, mikä oli hauskaa, sillä useimmat miehet laahustivat Ehtoolehhdossa rumissa verryttelypuvuissa. Tärkeinä päivinä ja sunnuntaisin suurlähettiläs laitto siistin puvun, jonka kauluksessa oli tammenlehvämerkki.

”Ei siihen voi vaikuttaa”, Siiri sanoi, koska siltä se vaikutti. ”Mutta en haluaisi elää niin vanhaksi.”

”Kun se viimeviikkoinen kuollut ei ollutkaan Lierihatturouva, niin kuka hän mahtoi olla?” Irma kysyi.

Hän oli aina hyvin utelias ja hankki tehokkaasti tietoa Ehtoolehdon tapahtumista. Nyt kun hänen varma tietonsa oli osoittautunut vääräksi, hän oli vähän kiihdyksissään.

”Se oli tämä kokkipoika, Teroko hänen nimensä oli”, Anna-Liisa sanoi ja tuli pöydälle lyhyellä canastalla seitsikoista.

Siirin päässä humahti ja kurkkua kuivasi. Hän tuijotti Anna-Liisaa eikä voinut uskoa, että Tero olisi kuollut. Irma sen sijaan näytti ilahtuvan tästä tiedosta, jonka muisti kuulleensa ja saman tien unohtaneensa.

”Niin se olikin! Sinähän niin pidit Terosta, Siiri. Oliko hänen nimensä Tero vai Pasi? Oletteko huomanneet, että nuorten miesten nimet ovat nykyään tällaisia kirveeniskuja: Tero, Pasi, Vesa, Tomi. Ajatella, että minä en heti kertonut sitä sinulle. Kuulin sen eilen hierojalta, mutta olin sen vatkaamisen jäljiltä niin rättiväsynyt, että otin iltaviskini ja menin nukkumaan. Minullehan on lääkäri määrännyt viskiä tähän... tähän kaikkeen. Kas, minulla on kaksi seitsemäistä sinulle, Anna-Liisa!”

Yhtäkkiä Siiri tunsu itsensä surulliseksi. Hän kaipasi Teroa niin että vatsaan koski. Miten oli mahdollista, että terve nuori mies kuoli, kun samaan aikaan 94-vuotiaat eivät kuolleet koskaan? Siiri oli lukenut sanomalehdestä, että jos eli yli 90-vuotiaaksi, ei enää vanhentunut. Se oli kauheata. Sehän tarkoitti, että heidän kaltaisensa yliajalle eläneet olivat myöhästyneet kuolemasta. Ensin kuolivat kaikki, ystävät ja puoliso, ja nyt ei kuollut enää kukaan. Siirin lapsistakin oli jo kaksi kuollut, molemmat pojat. Ensimmäinen kuoli alkoholiin ja toinen lihavuuteen.

Nuorena kuopus oli ollut komea ja kova urheilemaan, mutta sitten hän söi itsensä valtavaksi; teki vain töitä, ajoi autolla joka paikkaan, söi pizzaa ja perunalastuja ja poltti tupakkaa. Sitä sanottiin hyvinvointitaudiksi, kun ihmisillä oli niin korkea elintaso, että he kuolivat elintasoonsa 65-vuotiaina.

Mutta Ehtoolehdon kokkipoika Tero oli ollut 35-vuotias, jos sitäkään, eikä ollut näyttänyt sairaalta. Päinvastoin, hän oli huokunut hyvää tuulta ja elinvoimaa, niin kuin vain terve nuori mies voi. Leveät hartiat, vahvat kädet ja hyvä väri kasvoilla, sellainen oli Tero. Ja kun hän hymyili, hänelle tuli molempiin poskiin kauniit kuopat.

Perunamuusista heidän ystävyytensä oli alkanut. Ehtoolehdon ruokalassa oli aivan liian usein perunamuusia, edes riisiä ei tarjottu koskaan. Ajateltiin, ettei vanhuksilla ollut hampaita, ja muusi meni helposti alas, kuin vauvanruoka. Kaikesta ruoasta puuttui suola, ja kokolihasta oli turha haaveilla. Siiri ei pitänyt muusista ja Tero järjesti hänelle aina muita lisukkeita tiskin alta, porkkanoita ja punajuuria. Lounaan jälkeen Tero tuli Siirin pöytään juomaan kupin kahvia. Sitten Siiri kysyi, oliko Terolla tyttöystävää, ja Tero vastasi, että hän ei tarvinnut muita, kun hänellä oli Siiri. Heillä oli tapana vähän flirttailla tällä tavalla, ja se oli hauskaa. Semmoista harmitonta iloista juttelua, sitä ei totisesti ollut liikaa Ehtoolehdossa.

Korttipeli oli ilmeisesti päättynyt. Suurlähettiläs kyseli Irmalta tämän ikää, Anna-Liisa selasi Ehtoolehdon uutta palveluhinnastoa ja ryki sen oloisesti, että valmistautui

uuteen esitelmään. Kukaan ei näyttänyt välittävän nuoren kokkipojan kuolemasta.

”92 vuotta? Sinulla ei sitten enää ole ajokorttia?”
suurlähettiläs hämmästeli. ”Tervetuloa minun taksiini, Irma-kulta! Minulla on paljon seteleitä, sellaisia taksiseteleitä, joilla ei voi tehdä muuta kuin ajaa ympäriinsä.”

”Tietenkin minulla on ajokortti!” Irma puuskahti vihaisena, hän ei pitänyt suurlähettilään ehdotteluista.
”Minun luokkatoverini on gynekologi ja hän kirjoittaa joka luokkakokouksessa meille todistukset ajokorttia varten. Mutta sitten minun lapseni ottivat minulta auton pois, noin vain veivät aikuiselta ihmiseltä oikeuden liikkua ja kulkea. Muistattehan sen minun pienen punaisen autoni?”

Kukaan muu kuin Siiri ei muistanut. Hän oli ollut kyydissä, kun Irma ajoi Mannerheimintietä väärään suuntaan Ruotsalaisen teatterin edessä ja poliisi pysäytti heidät. Se oli Irman lasten mielestä riittävä syy viedä pieni punainen auto takaisin kauppaan. Suurlähettiläskin piti sitä kohtuuttomana rangaistuksena. Ei ollut suuri synty ajaa Ruotsalaisen teatterin edessä hullusti, sillä siinä oli jatkuvat myllerrykset ja työmaat, eikä edes Irma Länneleimon kaltainen kymmenennen polven helsinkiläinen voinut tietää, kuinka päin minäkin päivänä oli tarkoitus ajaa.

”Mutta sellaista se on”, Irma sanoi. ”Vanhusten puolesta päätetään kaiken maailman asioita.”

Irman lapset ja lapsenlapset, joita oli paljon ja joita hän kutsui kullanmuruikseen, olivat myyneet hänen asuntonsa Töölössä ja tuupanneet Irman Ehtoolehdon palvelutalon vuokrakaksioon sen enempää neuvottelematta. Se oli Irman parhaaksi, niin kullanmurut sanoivat, koska palvelutalossa oli turvallista eikä heidän tarvinnut työkiireittensä keskellä enää huolestua siitä, oliko Irma muistanut nousta ylös sängystä ja ottaa lääkkeensä vai juoksenteliko hän kaupungilla yöpaidassa.

”Ja sitten he vielä asensivat minun asuntooni valvontakameroita niin, että voivat koska tahansa käydä tietokoneelta katsomassa, mitä minä teen. Niin kuin minä olisin joku laiskiainen eläintarhassa! Minä pyllistän niille kameroille aina ennen kuin menen nukkumaan.”

Suurlähettiläs istui hartiat lypsyssä ja katseli apeana korttipöydän kulunutta verkapintaa.

”Sinulla sentään on joku sukulainen, joka viitsii vakoilla sinua”, hän sanoi. ”Ja joku, jolle pyllistää.”

”Älä huoli, kyllä meitä yksinäisiäkin vakoillaan täällä Ehtoolehdoissa”, lohdutti Anna-Liisa. ”Hoitajathan kulkevat nuuskimassa meidän kotejamme omilla avaimillaan tuon tuosta.”

”Niin! Toissa päivänä joku mies tuli aamulla kello seitsemän minun asuntooni, kun minä loikoilin ilkosillani sängyllä!” Irma huudahti.

”Ihanko totta?” ilahtui suurlähettiläs ja tarttui korttipakkaan aloittaakseen uuden pelin.

”Hän tietysti etsi minun testamenttiani. Döden, döden, döden.”

Siiriä alkoi hymyilyttää, kun Irma sanoi dödendöden, kohtalokkaasti ääntään madaltaen. Irmalla oli paljon omia sanoja ja kuluneita hokemia, joita hän rasittavasti toisti, mutta tästä Siiri piti, varsinkin silloin, kun Irma sai sen osumaan oikeaan kohtaan.

Sitten Anna-Liisa alkoi taas kertoa kadonneesta hopeisesta käsipeilistään. Hän oli varma, että se oli varastettu, niin kuin suurlähettilään kaunis seinäryijykin, sillä välin kun he olivat olleet muistiryhmässä, tuolijumpassa ja haitaritrion konsertissa. Siiri ei käynyt näissä tilaisuuksissa, ei varsinkaan haitarikonserteissa, vaikka niitä järjestettiin palvelutalossa joka viikko. Miksi vanhuksille tultiin aina vain haitaria soittamaan. Eikö enää osattu soittaa kunnon soittimia? Ehtoolehhdossa seisoivat kolme pianoa tyhjän pantteina.

Käytävälle kertyi muutakin turhaa tavaraa, kun asukkaat kuolivat eikä kukaan hakenut omaisuutta pois. Pianot, kirjat ja ruokailuryhmät eivät kelpanneet kenellekään ja niitä siroteltiin sinne tänne luomaan kodin tunnelmaa, vaikka ne eivät lainkaan sopineet ympäristöönsä, sillä Ehtoolehto oli moderni talo, jossa huoneet olivat matalia ja seinät ohutta kipsilevyä. Keneltä lie jäänyt tämäkin mahonkinen korttipöytä, hylätty vanha mööpel, jonka ääressä he päivittäin pelasivat.

”Se on harkittu juttu”, Anna-Liisa ilmoitti. ”Kun jätetään yksi jugendpöytä, pari pianoa ja kuusi metriä

tietosanakirjoja käytävälle, kukaan ei usko, että asukkaiden omaisuutta ryöstetään. Vaikka siitähän on tietysti kysymys.”

”Varkautta on sekin, että meitä velotetaan kaikesta mahdollisesta ilman että me edes näemme rahan vilahtavan tililtä toiselle”, sanoi Irma. ”Tosin minun kultanmuruni kyllä hoitavat minun raha-asiani, kun pankit on siirretty tietokoneille. Suoraveloitus! Nyt minä leikkasin!”

”Mitä sinä tässä yhteydessä tarkoitat leikkaamisella? Eikö se ole bridge-termi?” Anna-Liisa kysyi närkeästyneen näköisenä.

”Osaatteko te bridgeä?” innostui suurlähettiläs.

”Tarkoitin, että minä muistin sen sanan. Eivätkö ne kutsu tätä varastamista suoraveloitukseksi?”

Irma ei luottanut muistiinsa. Jos hän omaksi yllätyksekseen muisti jonkin asian, jonka oletti unohtaneensa, hän kutsui tapahtunutta leikkaamiseksi tai oudoksi ilmiöksi. ”Jokin outo vaisto sanoi minulle, että minun baskerini oli television päällä”, hän saattoi sanoa, ja se ärsytti suunnattomasti Anna-Liisaa.

Mutta Irma oli oikeassa. Ehtoolehdon palvelutalossa rahat menivät vanhusten tileiltä suoraan erilaisille hoito- ja palvelualan firmoille ilman että kukaan huomasi mitään. Pelkkä vuokra pienestä kaksiosasta oli tuhat euroa kuussa, ja sen lisäksi oli erilaisia palvelumaksuja ja muita kuluja. Hinnat olivat milloin mitäkin ja perustuivat siihen, että asukkaat eivät ymmärtäneet rahan arvoa. Monet puhuivat vieläkin vanhoista markoista tarkoittaen ennen vuotta 1963

käytössä olleita markkoja. Omaiset eivät tohtineet huonolta omaltatunnoltaan ihmetellä hintoja ja uskottelivat itselleen, että mitä enemmän hoidosta maksoi, sitä parempaa sen täytyi olla.

”Housut alas, 14 euroa, housut ylös, 16 euroa”, Anna-Liisa luki Ehtoolehdon hinnastosta. ”Siinä tulee yhdelle tarpeelle kova hinta.”

”30 euroa. Istu ja pala, sehän tekee 180 uutta markkaa!” laski Irma vikkellästi.

”Vaipat ovat halvempia”, Siiri sanoi, vaikka ei tiennyt, mitä vaipat maksoivat ja missä niitä myytiin. Espanjassa vaippoja sai tavallisista marketeista. Ehtoolehdossa oli jonkin verran paluumuuttajia, jotka olivat aikoinaan lähteneet eläkkeelle Espanjan aurinkoon, ja nyt kun virtsankarkailu, kaihi ja lonkkavika vaivasivat, he tulivat kiireesti turvaan Suomen palvelutaloihin. Uusi pariskunta A-rapussa oli juuri sellainen, tämä, joka harrasti niin äänekästä iltapäiväseksiä, että naapurit joutuivat valittamaan. Kovin vaikuttivat säästäväisiltäkin, kun olivat tuoneet halpoja markettivaippoja mukanaan. Irma tiesi, että heillä oli parveke täynnä vaippalaatikoita.

”Kauhean ruman näköistä. Eivät edes pelargonit mahdu sinne sekaan, voitteko kuvitella!” Irma huudahti. Hänen tyttärensä oli tilannut äidilleen Vanhustyön keskusliiton kautta loppuelämäksi valtion vaippoja, mutta Irma palautti ne kaikki, koska hänellä ei ollut varastotiloja. Hän piti parvekkeella mieluummin kukkia.

”Minusta tuntuu, että rouvan nimi oli Margit. Olisiko se mahdollista? Ja ihan kuin hänen miehensä olisi Eino. Eino ja Margit? Mitä teidän vaistonne sanovat?”

Muut eivät osanneet päättää, mikä uuden pariskunnan nimi oli.

”Miksi housujen nostaminen ylös on kalliimpaa kuin niiden laskeminen alas?” kysyi Anna-Liisa saadakseen keskustelun takaisin raiteilleen, ikään kuin toimisi puheenjohtajana tässä aivoriihessä.

”Olisiko hame halvempi?” suurlähettiläs ehdotti.

”Se johtuu maan vetovoimasta!” huusi faktori Reino, joka lähestyi heitä juomavesipöntöltä. Hän oli ahnaskatseinen mies, joka kutsui Siiriä aina Ehtoolehdon kauneimmaksi tytöksi. Irma väitti, että Reino oli yrittänyt jopa suudella häntä hississä, mutta Irma nyt höpötti kaikenlaista. Reino suihki ihmeellisen vauhdikkaasti rollaattorilla heitä kohti terveystossuissaan ja löysissä verryttelyhousuissaan. Ruokalappu roikkui kaulassa, vaikka ei ollut lounasaika.

”Eiköhän se johdu vyöstä”, Siiri sanoi ja rupesi tekemään lähtöä. ”Napit ja vyö on vaikeampi sulkea kuin avata. Siis jos on asiallisesti pukeutunut.”

Hän keräili tavaroitaan käsilaukkuun, silmälasit, nenäliina ja pastillit, ja Irma alkoi tehdä samoin. Heistä oli hieman vastenmielistä, että faktori oli niin epäsiisti, parta aina huonosti ajettu, hampaanväleissä töhnää ja korvat ja kulmakarvat kuin piikkipensastoa.

”Minusta naisten paidannapit ja liivien soljet on helpompi avata kuin sulkea. Siinäkin on kyse vetovoimasta”, faktori

selitti.

”Pötyä, Reino”, sanoi Anna-Liisa koleasti. ”Milloinkaan et ole naisen hakasia kiinni laittanut.”

”Olisikin jo aika. Lähdetkö minun kämpälleni? Ajellaan ensin vähän hissillä.”

Se riitti Anna-Liisallekin. Hän tuhahti synkästi ja sanoi lähtevänsä auditorioon kuuntelemaan esitelmää ”Monipuolinen ravinto ikäihmisen toimintakyvyn lisääjänä”. Suurlähettiläs innostui ajatuksesta ja ilmoittautui Anna-Liisan saattajaksi. Hän nousi seisomaan, siirsi kohteliaasti Anna-Liisalle rollaattorin tuolin viereen ja tarjosi käsivarttaan kuin paraskin tanssikavaljeeri. Irma iski Siirille silmää, ja he poistuivat yhdessä hissille.

Reino jäi yksin korttipöytään ihmettelemään, minne kaikki menivät ja miksi hänellä oli ruokalappu kaulassa.

”Hoitaja! Hoitaja! Haloo, neiti! Auttakaa!”

Mutta turhaan faktori huuteli hoitajia, sillä ei heillä ollut aikaa juosta katsomassa, mikä terveellä miehellä oli hätänä. Hän yritti ottaa itse lapun pois. Se oli hankalaa. Solmu oli tiukka ja niskan puolella. Mitä enemmän hän kiskoi, sitä tiukemmaksi solmu meni. Hän nousi seisomaan ja repi lapun väkisin irti, kirosi raskaasti ja viskasi mytyn lattialle. Sitten hän lysähti seurustelutilan sohvalle siinä toivossa, että pian hänen eteensä ilmestyisi Siiri Kettunen tai joku muu Ehtoolehdon kuningattarista häntä viihdyttämään, ja nukahti.

II

SIIRI MENI alakerran käytävälle etsimään sosiaalihoitaja Pasia, joka yleensä istui toimistossaan. Hän halusi keskustella Pasin kanssa Teron kuolemasta. Pasi ja Tero olivat tulleet hyvin toimeen, hän oli usein nähnyt pojat yhdessä juttelemassa keittiössä. Mutta nyt Pasin toimiston ovi oli lukossa ja siihen teipatussa lapussa luki: ”Sosiaalihoitajan tehtäviä hoitaa tilapäisesti osastonhoitaja Virpi Hiukkanen.”

Virpi oli toiminnanjohtaja Sinikka Sundströmin luottohenkilö, vasen ja oikea käsi, joka hoiti omistautuneesti talon asioita ja vastasi vanhusten lisäksi myös työntekijöiden rekrytoinnista ja hyvinvoinnista. Virpi Hiukkanen oli Ehtoolehdon pelastus, sillä vaikka toiminnanjohtaja Sundström oli lempeä ja ystävällinen ihminen, oikein miellyttävä, hän oli monissa asioissa hyvin epäkäytännöllinen.

Tällaisessa tilanteessa oli oltava ovela. Jos hän menisi varta vasten kyselemään toiminnanjohtaja Sinikka Sundströmiltä kokkipojan kuolemasta ja sosiaalihoitajan poissaoloista, Sundström voisi luulla, että Siiri syytti häntä jostakin. Asiallinen kommunikointi toiminnanjohtajan kanssa oli joskus tavattoman hankalaa, koska hän kantoi koko maailman pahuutta harteillaan ja syyllisti aina ensimmäisenä itsensä. Siirin olisi keksittävä jotain muuta toimitettavaa Sundströmille.

Hän palasi asunnolleen, katsoi televisiosta yhden jakson Hercule Poirot'ta ja meni sen jälkeen sängylleen lepäämään. Hän kuvitteli asuvansa yhtä kauniissa 30-luvun talossa kuin Poirot Lontoossa, keskellä moderneja funkkistavaroita, ja oli jo vajoamassa hauskaan uneen, jossa Poirot sipaisi viiksiään, hymyili hänelle ruskeilla, ystävällisillä silmillään ja nosti kätensä hatun lierille, kun puhelin soi.

Siirin oli noustava ylös, sillä puhelin oli eteisessä pienellä pöydällä. Monet pitivät puhelinta sängyn vieressä, mutta Siiri oli tottunut siihen, että eteisessä oli puhelinpöytä ja sen vieressä tuoli. Siinä oli parempi keskustella kuin sängyn laidalla keikkuen. Ja olihan sängystä nouseminen hyvää jumppaa. Mutta hän ei päässyt vikkelästi ylös, sillä hänen oli pystyyn päästyään odotettava tovi, jotta huimaus ja suhina päässä loppuivat. Puhelin sai soida pitkään.

"Tuukka tässä, terve. Olet saanut aika erikoisen siivouslaskun."

Siiri oli pyytänyt jo kauan sitten jotakuta lapsenlapsista vahtimaan pankkitiliään tietokoneelta, koska ei itse siihen pystynyt, ja hänen tyttärenpoikansa tyttären miesystävä oli ystävällisesti suostunut. Tuukka oli oikein miellyttävä ja opiskeli yliopistossa jotain merkillistä.

"Mikrobi- ja ympäristöbiotekniikkaa", hän aina sanoi, mutta eihän se sanonut kenellekään mitään.

Nyt Tuukka oli nähnyt ruudultaan, että Siirin tililtä oli viety 76 euroa siivoamisesta, vaikka mustiin pukeutunut tyttö oli toissa viikolla käynyt vain pyörähtämässä kaksion

keskilattialla. Tyttö oli maalannut huulensakin mustiksi ja värjännyt hiuksensa tummemmiksi kuin Irman aasialaisella hierojalla.

”Sanaakaan ei sanonut sinä aikana kun tuossa nojaili moppiinsa.”

”Tässä on laskutettu kahdesta tunnista”, Tuukka sanoi eikä halunnut kommentoida siivoojan ulkonäköä tai käytöstä, asiallinen mies.

”Mutta se olento oli täällä vain puoli tuntia, jos sitäkään. Minä katsoin kellosta ja olin kotona koko ajan.”

”Niillä voi olla minimitaksana kahden tunnin palvelu, se on aika yleistä. Mutta 76 euroa on törkeä hinta.”

Puhelun päätyttyä Siiri oli tyytyväinen. Kohtuuton siivouslaskuhan oli suorastaan onnenpotku, juuri jotain sellaista, mitä hän tarvitsi mennäkseen tapaamaan toiminnanjohtajaa. Hän päätti valittaa ja tehdä varmuuden vuoksi kirjallisen huomautuksen, jotta se olisi ikään kuin virallinen asiakirja. Mutta hänen oli pakko kirjoittaa asiansa käsin, kuulakärkikynällä ruutupaperille, eikä se näyttänyt vakuuttavalta. Ja hän oli sentään työskennellyt vuosikymmenet Kansanterveyslaitoksella konekirjoittajana, naputellut kymmensormijärjestelmällä puhtaaksi muiden töherryksiä. Hän osasi tehdä siistejä arkkeja, joissa oli marginaalit, rivinvälit ja sommittelu kohdallaan, eikä hän lyönyt koskaan väärin. Siiri muisti vieläkin, miten häntä harmitti, kun oli saanut kauniisti ja virheettömästi kirjeen rivit paperille ja sitten toimistopäällikkö halusikin muuttaa tervehdyksen muotoa ja koko työ oli aloitettava alusta.

Konekirjoitus oli taito, jota ei enää sen enempää tarvittu kuin arvostettukaan.

Saatuaan valituksen valmiiksi hän mietti hetken sen otsikkoa ja kirjoitti sitten: ”Eikö enää osata edes siivota?” Hän lähti saman tien viemään paperia Sinikka Sundströmin toimistoon. Matkalla hän katui otsikkoa, koska tarkoitus oli valittaa laskutuksesta, ei huonosta siivoamisesta, vaikka sekin olisi joskus syytä ottaa puheeksi. He olivat asukkaiden kesken monesti ihmetelleet, kuinka siivoajille oli kädestä pitäen opetettava, että pölyt pyyhittiin patterin takaa ja ovenkarmit otettiin kostealla rätillä.

Toiminnanjohtajan työhuone oli alakerrassa käytävän alkupäässä, heti oleskelutilan vieressä. Monien mielestä huone oli siinä, jotta Sundström pystyisi vakoilemaan ja vahtimaan asukkaita. Anna-Liisa oli vakuuttunut, että Ehtoolehdon työntekijöillä oli pakonomainen tarve kontrolloida kaikkea. Pahin kaikista oli kuulemma Virpin mies.

Erkki Hiukkanen oli vaimoaan huomattavasti vanhempi, vähän tyhmä ja laiska mies, jota kutsuttiin talonmieheksi, mutta virallinen titteli taisi olla laitosvastaava.

Harvahiuksinen Erkki saattoi tulla pyytämättä vaihtamaan kattolamppuun polttimon, vaikka vanhassa ei ollut mitään vikaa. Tai sitten hän tuli tarkistamaan viemäriputkia ja ilmastointikanavia, joissa oli ilmeisesti jatkuvasti pieniä ongelmia. Kaikki olivat oppineet, että jos joku tuli yllättäen käymään, se oli Erkki Hiukkanen sinisessä työhaalarissaan, ainoa maksuton palvelu Ehtoolehdossa.

Mutta puhuttiinpa asukkaiden kesken mitä tahansa, toiminnanjohtaja Sinikka Sundströmistä Siiri piti. Hän uskoi, että toiminnanjohtaja aidosti välitti asukkaista ja halusi kaikin keinoin huolehtia, että asiat sujuivat hyvin. Sundström oli tyypillinen työlleen omistautuva nainen, joka nautti siitä, että tuotti muille hyvää oloa.

Sundström istui toimistossaan syventyneenä johonkin tietokoneella olevaan asiaan. Huoneessa oli hämärä valaistus, tummat verhot oli vedetty ikkunan eteen ja pöydällä paloi pahanhajuinen kynttilä. Sen vieressä pyörivä kookas suolapatsas taisi olla jonkinlainen valaisin sekin. Siiristä näytti kuin ruudulla olisi ollut pelikortteja, mutta se tuskin oli mahdollista, korttipeli tietokoneessa.

Huomattuaan Siirin toiminnanjohtaja hymyili ystävällisesti ja riensi halaamaan. Siiri tunsu katoavansa sopimattoman syvälle toiminnanjohtajan vartalon poimujen ja mausteisen parfyymien sekaan ja pelkäsi saavansa aivastuskohtauksen. Mutta Sinikka Sundström oli opiskellut hoivatieteitä ja oppinut, että vanhuksat tarvisivat kosketusta.

”Siiri-kulta! Kuinka voit?” toiminnanjohtaja kysyi päästäessään lopulta vanhuksen hengittämään vapaasti.

Siiri meni suoraan asiaan ja ojensi valituksensa. Hän pyysi anteeksi, että se oli kirjoitettu käsin ruutupaperille.

”Oi, eihän se haittaa. Onpa sinulla kaunis käsiala, samanlainen kuin minun isoäidilläni. Hän on tietysti kuollut jo kauan sitten, hän kuoli, kun minä olin vielä koulutyttö.”

Toiminnanjohtaja luki lapun, rypisti vaivalla nypittyjä kulmakarvojaan ja alkoi näyttää huolestuneelta. Hän oli

hirveän pahoillaan, että Siirille oli käynyt niin ikävästi, ja lupasi puuttua asiaan välittömästi, vaikka itse asiassa puhtaanapito ei kuulunut hänen työtehtäviinsä, koska se oli ulkoa hankittu palvelu. Hän pyysi Siiriä istumaan ja selitti laveasti, että kyseessä oli yksityinen siivousfirma, että Ehtoolehto oli kilpailuttanut monta yritystä ja tämä Muhuväen Puts ja Plank oli ehdottomasti edullisin ja luotettavin, ja että kaikista alihankintoja koskevista asioista vastasi Ehtoolehdon laatupäällikkö Pertti Sundström.

”Pertti? Onko hän sukua teille?” Siiri kysyi, koska ei ollut koskaan kuullut laatupäälliköstä.

Pertti Sundström oli Sinikan mies, ja Sinikka olisi niin mielellään esitellyt hänet Siirille, mutta Pertti oli valitettavasti työmatkalla ja Siirin täytyisi vain kiikuttaa valituslappunsa käytävällä olevaan palautelaatikkoon, siihen, jossa oli iso ruusun kuva. Se olisi muutenkin viisainta, sillä Pertti hoiti laatupäällikön tehtäviä oman kommandiittiyhtiönsä kautta.

”Hänen toimistonsa on Kalasatamassa. Mutta voinhan minäkin toimittaa tämän Pertille”, toiminnanjohtaja sanoi sitten ystävällisesti ja kiitti Siiriä aktiivisuudesta, sillä vain jos asiakkaat antoivat palautetta, palvelutalo pystyi entisestään parantamaan toimintaansa.

”Vaikka meillä on täydet pisteet laatukartoituksen tulokorteissa, aina voi olla vielä parempi kuin paras!”

Siiri otti tukea pöydästä noustakseen, ja silloin hän huomasi toiminnanjohtajan pöydällä kansion, jonka päällä luki kokkipojan nimi. Miten loistava sattuma! Ilman sitä hän

olisi saattanut unohtaa, mikä oli hänen vierailunsa varsinainen syy.

”Tero Lehtinen. Hän oli sitten mukava mies ja hyvä kokki. Voitteko sanoa, mihin hän kuoli niin yllättäen, nuori ihminen?”

Sinikka Sundström oli jo menossa käytävään Siirin ruutulappua heilutellen, mutta kuultuaan Teron nimen hän pysähtyi, kääntyi nopeasti ympäri, sulki oven perässään ja riensi Siirin luo halaamaan häntä. Toiminnanjohtajan suuri, puinen kaulakoru painui ikävästi Siirin poskea vasten.

”Me kaikki suremme Teroa. Se oli niin traagista. Hän oli meille hyvin rakas”, hän soperteli ja paijasi Siiriä kuin tämä olisi hyvin rakas kotieläin. Lohduteltuaan Siiriä aikansa Sundström auttoi hänet ylös ja pyysi poistumaan, koska hänen oli lähdettävä kaupungille kokoukseen. Vetäessään takkia päälleen hän jatkoi jälleen voivotteluaan, ja Siiristä alkoi tuntua, että hänen pitäisi jotenkin auttaa naisparkaa. Mutta hän ei keksinyt, miten.

”Me järjestämme terapiaryhmän kaikille, jotka tuntevat tarvitsevansa apua Teron kuolemaan liittyen. Haluatko sinäkin osallistua, rakas Siiri?”

Sundström heilautti kirjavan huivinsa olan yli niin lennokkaasti, että sen hapsut hipaisivat Siirin kasvoja.

”Ei kiitos. Me vanhukset emme sellaista kaipaa, mutta työntekijöille se on varmasti hyödyllistä”, Siiri sanoi ja yritti hymyillä rohkaisevasti toiminnanjohtajalle.

”Voi, älä sano itseäsi vanhukseksi, se on niin ruma sana. No, minä tästä menenkin. Moikku!”

III

IRMA JA SIIRI ASUIVAT vierekkäisissä kaksioissa Ehtoolehdon A-rapun kolmannessa kerroksessa. Asunnot olivat samanlaiset, mutta aivan erilaiset, sillä Siiri oli kalustanut omansa niukasti, kun taas Irma oli halunnut mukaansa kaikki rakkaat tavaransa suuresta töölöläisasunnosta muuttaessaan kahteen huoneeseen. Hänellä oli lattiat täynnä mattoja, seinät täynnä ryijyjä, tauluja ja hyllyjä, hyllyt täynnä kirjoja ja olohuoneessa sohva ja sen edessä matala posliininen pöytä, jonka hän oli itse koristellut kukkamaalauksin työväenopiston kurssilla. Lisäksi huoneessa oli keinutuoli, pianotuoli muistona pianosta, pari hassua jakkaraa sekä tietenkin ruokailuryhmä ja televisio ja joka paikassa Sandersonin ruusukankaita: tyynyissä, verhoissa, seinävaatteissa, tuolinpäällisissä.

He nauttivat melkein joka päivä yhdessä murukahvia ja kuivakakkua Irman luona. Irma istui nojatuolissa jalkalampun valossa ja Siiri sohvalla, jonne ei yhdenkään Irman lapsuudenkodista polveutuvan lampun vieno valo osunut. Joskus he pistäytyivät pelkästä päähänpälkähdyksestä toistensa luona yöpaidoissa. Tämä oli vanhuuden hyviä puolia, että sai kulkea aamutakissa, syödä mitä halusi ja tehdä mitä huvitti. Eihän heillä ollut nuoruudessaan koskaan kakkua tarjolla.

”Kaakkua”, Irma korjasi. ”Siinä pitää olla monta aata, että se kuulostaa yhtä hyvältä kuin maistuu. Otahan lisää

kaakkua sillä aikaa, kun minä otan yhden amaryllipastillin.”

Irma uskoi, että kun otti yhtä aikaa kakun kanssa diabeteslääkkeen, ei tarvinnut huolestua veren sokeriarvoista. Hän saattoi syödä kolmekin jäätelötuuttia peräkanaa ja napata päälle pillerin ja vähän viskiä. Siiri ei ollut huolissaan omasta verestään, eikä hän viitsinyt miettiä, oliko Irman touhussa mitään järkeä.

”Mitä luulet, olisiko Pasi sairauslomalla, kun Tero kuoli sillä tavalla?” Siiri ehdotti, mutta Irma oli toista mieltä. Hän ei uskonut, että Ehtoolehdossa kukaan saisi sen takia lomaa, että joku kuoli. Irman mukaan osastonhoitaja Virpi Hiukkanen piti kovaa komentoa ja pani työntekijät paiskimaan useita työvuoroja peräkkäin, maksoi huonosti eikä koskaan kiittänyt ketään. Sen takia nuoret ihmiset nääntyivät työhönsä, tähän vanhusten hoitamiseen ja viihdyttämiseen. He saivat aikaan hengenvaarallisen kiireen paikassa, jossa kenelläkään ei ollut kiire mihinkään ja jossa ei koskaan tapahtunut mitään. Hoitajat uupuivat ja lopettivat, menivät hauskempaan työhön ja ottivat vuorotteluvapaata. Siirillä ei ollut aavistustakaan, mitä vuorotteluvapaa oli.

”Siinä työnantaja maksaa siitä, että työntekijä on vuoden tekemättä töitä”, Irma selitti, mutta Siiri ei oikein uskonut. Irman juttuihin ei aina voinut luottaa, hän oli joskus vähän höperö.

”Kyllä se on niin. Työnantaja ottaa tilalle työttömän tai pakolaisen ja saa valtiolta tukirahoja”, Irma väitti, ja Siiri päätti tarkistaa asian joskus myöhemmin.

Irma oli ollut tehokas ja saanut selville, että Tero siunattaisiin kahden viikon kuluttua lauantaina Hietaniemen vanhassa kappelissa. He päättivät osallistua hautajaisiin ja muistotilaisuuteen, koska siellä saattaisi moni asia selvitä. Siiri ei pitänyt hautajaisista, mutta Irma ilahtui aina juhlista.

”Pyydetään kaikki mukaan! Tehdään oikein sellainen suuri syysretki Teron hautajaisiin”, hän innostui. ”Voidaan ajaa skraitiofaunulla, niin sinullakin on hauskaa. Missä sinä olet viime aikoina huristellut sillä aikakortillasi?”

Siiri kertoi ajaneensa edellisenä päivänä kolmosella ja seitsikolla, sekä tietysti aina retken alussa ja lopussa nelosella. Auroran sairaalan pysäkillä oli vaunuun taas noussut itsekseen huutava mielipuoli, ja kun Pasilan talotkin olivat niin rumia, tunnelma oli ollut melko ahdistava. Mutta sitten kun päästiin Mäkelänskadulle ja Vallilaan, alkoivat mieli ja maisema kirkastua. Siiri oli huomannut Sturenkadun kulmassa ravintolan, jossa myytiin kolmella eurolla aamiaista keskellä iltapäivää, ja se huvitti heitä molempia.

”Mehän voisimme mennä sinne joskus sen sijaan, että juomme aina täällä murukahvia”, Irma ehdotti.

”Itse asiassa siinä ei ole kulmaa, Mäkelänskadun ja Sturenkadun kulmassa, vaan sellainen pyöreä syvennys niin kuin keskieuropalaisissa kaupungeissa. Mutta sinä et taida yhtään tietää, mistä minä puhun, kun et ole siellä käynyt.”

Irma oli näitä naisia, joilla ei koskaan ollut asiaa Pitkänsillan väärälle puolelle. Mutta tietysti hän oli joskus joutunut jopa Vallilaan ja muisti, miten siellä tuoksui ihanasti kahvi.

”Veikko kertoi minulle, että Vallilassa on suuria 20-luvun kivitalokortteleita, joiden sisäpihalle kannattaa kurkistaa, koska siellä voi olla yhtäkkiä ihana puisto.”

Veikko oli Irman mies. Hän oli kuollut kauan sitten keuhkosityöpään tupakoituaan joka päivä kaksi askia savukkeita. Irma puhui harvoin miehestään eikä näyttänyt kaipaavan tätä samalla tavalla kuin Siiri ikävöi miestänsä, aina vain joka päivä.

”Kauheatahan se olisi, jos Veikko eläisi. Hän olisi varmasti hyvin sairas ja minun pitäisi hoitaa häntä. Tai sitten hän olisi höperö ja makaisi suljetulla osastolla.”

Ehtoolehdon vaikeasti dementoituneiden potilaiden yksikön nimi oli Ryhmäkoti. Se oli matala siipirakennus seurustelutilan vieressä, ja sen ovia pidettiin aina lukossa. Siksi he joskus kutsuivat sitä suljetuksi osastoksi. Kukaan asukkaista ei saanut mennä sinne, paikan ympärillä leijui salaperäisyyden mystiikkaa, yhtä aikaa pelottavaa ja uteliaisuutta herättävää. Hoitajat juoksentelivat avaimet kilisten osaston ovesta sisään ja ulos ja näyttivät kiireisiltä, huolten rypyt otsallaan.

Aina välillä Lierihatturouva tiesi kertoa, että joku vuokrapuolen asukkaista oli siirretty suljetulle osastolle. Kun lihava rouva A-rapun ensimmäisestä kerroksesta oli joutunut sinne, Irma oli ehdottanut, että he kävisivät

laulamassa ja lukemassa satuja hänelle, mutta Virpi Hiukkanen oli ehdottomasti kieltänyt sellaisen hömpötyksen. Hoitaminen vaati ammattitaitoa ja koulutusta, ei sinne kuka tahansa voinut piipahtaa leikkimään.

”Sehän on kamalaa touhua”, Irma sanoi. ”Illalla herätetään kello kahdeksan ja annetaan unilääke. Aamulla herätetään kello kahdeksan ja annetaan piristävä pilleri. Ei se ole ihmisen elämää. Niin että Veikko teki viisaasti, kun poltti tupakkaa ja kuoli ajoissa pois. Mitä luulet, kannattaisiko meidänkin ryhtyä tupakoimaan? Muutenhan me emme kuole koskaan. Döden, döden, döden.”

Lääkäri oli sanonut Siirille terveyskeskuksessa, että hänen pitäisi ottaa joka ilta kello puoli yhdeksän nukahtamispilleri, koska vanhusten olisi hyvä olla siihen aikaan nukkumassa. Se nauratti heitä kovasti.

”Puoli yhdeksältä? TV-uutisten aikaan?” Irma kiekui niin, että kaakku meni väärään kurkkuun ja hän alkoi yskiä.

”Älä tukehdu! Minä haen sinulle juotavaa!”

Siiri meni keittiöön ja löysi pesualtaan vierestä punaviinitörpön, joka seisoj turvallisesti paikoillaan tiskiainepullon vieressä. Irmalla oli sellainen periaate, että hän ei juonut muuta kuin punaviiniä. Hänestä vesi oli peseytymistä varten ja maito kasvavien lasten juoma. Hän joi usein pari lasia viiniä jo lounaalla, ja illalla lääkärin määräämän viskin. Joskus hän ei muistanut, oliko ilta, päivä vai iltapäivä, ja silloin menivät punaviinit ja viskit sekaisin.

Viini tepsi ihmeesti. Juotuaan pari pitkää kulausta Irma pystyi taas puhumaan.

”Sitä minä vain ajattelin, että niihin tv-uutisiinhan nukahtaa ilman lääkkeitäkin.”

IV

OLI HYVIN RAUHALLINEN, toisin sanoen tavallinen iltapäivähetki. Lounaan jälkeen kaikki olivat vetäytyneet päivälevolle ja kolmen aikaan he tulivat alas seurustelutilaan pelaamaan canastaa. Iltapäivän korttituokio ei kuulunut Ehtoolehdon palveluihin, vaan se oli syntynyt spontaanisti, kun oli käynyt ilmi, että niin moni piti kortinpeluusta ja erityisesti canastasta.

Irma sekoitti pakat ja jakoi kaikille 11 korttia, se oli hänestä hirmuisen hauskaa puuhaa ja hän olikin taitava sekoittamaan ja vikkelä jakamaan. He eivät pelanneet joukkueissa, koska siitä tuli vain riitaa eivätkä kaikki olisi mahtuneet mukaan. Kun kortit oli jaettu, toistui aina sama rituaali. Irma paljasti korttinsa riemuitsemalla kakkosista ja jokereista, Anna-Liisa hermostui Irman touhusta ja Siiri, faktori ja suurlähettiläs järjestivät korttinsa kaikessa hiljaisuudessa. Suurlähettiläs istui Irman vasemmalla puolella, jotta saisi aloittaa pelin.

”Tulen pöydälle”, hän sanoi ja latoi eteensä kolme sotilasta. Irma ihasteli suurlähettiläänsä saavutusta ja Anna-Liisa ryki hermostuneesti, todennäköisesti hänkin oli ajatellut kerätä sotilaita. Siiri nosti omalla vuorollaan pakasta jokerin, yritti olla hymyilemättä ja pani pois ruutunelosen.

”Saitko sinä jotain hauskaa?” Irma kysyi. ”Reino, se on nyt sinun vuorosi.”